

O młodzieży wyłączonej z systemu edukacji i rynku pracy - wybrane aspekty zjawiska z perspektywy europejskiej i polskiej

Subocz, Elżbieta

Veröffentlichungsversion / Published Version

Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Subocz, E. (2020). O młodzieży wyłączonej z systemu edukacji i rynku pracy - wybrane aspekty zjawiska z perspektywy europejskiej i polskiej. *Praca socjalna*, 35(3), 147-165. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0014.3152>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY-NC Lizenz (Namensnennung-Nicht-kommerziell) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.de>

Terms of use:

This document is made available under a CC BY-NC Licence (Attribution-NonCommercial). For more Information see:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

ELŻBIETA SUBOCZ*

O MŁODZIEŻY WYŁĄCZONEJ Z SYSTEMU EDUKACJI I RYNKU PRACY – WYBRANE ASPEKTY ZJAWISKA Z PERSPEKTYWY EUROPEJSKIEJ I POLSKIEJ

ABSTRAKT

Generacja „NEET” (ang. *young people not in employment, education or training*), którą tworzą młodzi ludzie niepracujący, nieuczący i nieszkolący się staje się poważnym problem społecznym w Unii Europejskiej ze względu na dużą skalę zjawiska. Z tego też względu wzbudza zainteresowanie zarówno wśród polityków, ludzi nauki, jak i profesjonalistów zawodowo zajmujących się pomocą na rzecz osób wykluczonych z rynku pracy i z systemu edukacji, w tym pracowników socjalnych. Kategoria NEET, którą scharakteryzowano w artykule, to potencjalni beneficjenci pomocy społecznej. Uwaga zostanie skoncentrowana na skali zjawiska w Europie, społeczno-ekonomicznych determinantach przynależności do grona NEET, skutkach pozostawania poza systemem edukacji i rynkiem pracy, a także inicjatywach podejmowanych zarówno na szczeblu unijnym, jak i w krajach członkowskich w celu reintegracji społeczno-zawodowej tej kategorii osób. Znajomość problematyki zjawiska pozwoli ukierunkować działania pomocowe świadczone przez pracowników socjalnych na rzecz osób z grona NEET.

SŁOWA KLUCZOWE: NEET, młodzi ludzie niepracujący, nieuczący i nieszkolący się, bezrobocie

WSTĘP

Kategoria młodych ludzi niepracujących, nieuczących i nieszkolących się, zwana generacją „NEET” (ang. *young people not in employment, education or training*), znajduje się w centrum zainteresowań polityki spo-

* Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Nauk Społecznych;
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4869-1966>

łecznej zarówno na szczeblu unijnym, jak i w poszczególnych państwach członkowskich Unii Europejskiej (UE). Wynika to przede wszystkim z wysokiego wskaźnika zjawiska. Według danych Eurostatu (2019), w 2018 r. 16,5% młodych Europejczyków (czyli ok. 15 mln osób) w przedziale wiekowym 20–34 lata kwalifikowało się do grona NEET.

Samo pojęcie „NEET” nie jest nowe, po raz pierwszy zostało użyte w połowie lat 90. XX wieku w Wielkiej Brytanii po wprowadzeniu zmian w ustawie z 1986 r. o zabezpieczeniu społecznym w zakresie świadczeń dla młodych osób bezrobotnych. Podjęto wówczas polityczną dyskusję na temat potrzeby reintegracji młodych ludzi w wieku 16–18 lat, którzy wypadli z systemu edukacji, a jednocześnie pozostawali poza rynkiem pracy. Termin „NEET” formalnie został wprowadzony na szczeblu politycznym Wielkiej Brytanii w 1999 r. wraz z publikacją raportu rządu *Bridging the Gap*. Pojęcie szybko zyskało na popularności w Europie, a jego standaryzowane definicje zostały przyjęte w niemalże wszystkich krajach członkowskich UE (*Exploring the diversity of NEET's*, 2016, s. 1–9). Wypada nadmienić, że w krajach hiszpańskojęzycznych funkcjonują także inne określenia pojęcia młodzieży, która nie uczy się i nie pracuje: *generación „ni-ni”*: *ni estudia, ni trabaja, ni proyecta*; podobnie, jak we Włoszech: *generazione „né-né”*: *né studio né lavoro*. W Polsce natomiast używa się określeń „pokolenie ani, ani” (Szczęśniak, Rondón, 2011, s. 241–242), „młodzież trzy razy nic” (Krause, 2016, s. 67).

Do kategorii NEET, zgodnie z zatwierdzoną przez Komisję Europejską definicją, zaliczane są osoby, które z różnych przyczyn jednocześnie nie pracują, nie uczą się ani nie uczestniczą w żadnych formach samokształcenia. Pozostają zatem wykluczone z dwóch niezwykle ważnych sfer życia społecznego: edukacji i zatrudnienia. Stosowane dotychczas wskaźniki dotyczące aktywności zawodowej i bezrobocia wśród młodych ludzi okazały się niewystarczające do analizy sytuacji młodzieży (Serafin-Juszczak, 2014, s. 45–46). W czasach kryzysu gospodarczego, który miał wpływ na zmiany zachodzące na rynku pracy w zakresie możliwości szkolenia i zatrudniania młodych, istotne było opracowanie kluczowego wskaźnika statystycznego służącego do bardziej szczegółowego pomiaru sytuacji młodzieży i jej porównywania między poszczególnymi krajami UE. Wskaźnik NEET został zoperacjonalizowany jako udział młodych ludzi, którzy nie są zatrudnieni, nie uczą się i nie szkolą, w ogólnej populacji młodych ludzi w danym kraju (*Exploring the diversity of NEET's*, 2016, s. 9). Wskaźnik ten umożliwia sys-

tematyczny monitoring sytuacji młodzieży w całej Wspólnocie. Pozwala to na weryfikację już podjętych działań zarówno na poziomie UE, jak i w poszczególnych krajach członkowskich (np. w ramach programu *Gwarancji dla młodzieży*) oraz zaplanowanie nowych inicjatyw z zakresu polityki społecznej w celu poprawy sytuacji życiowej młodzieży.

Kwestią problematyczną dla różnych instytucji analitycznych pozostaje przedział wiekowy, w którym można młodego człowieka zakwalifikować do grona NEET (Serafin-Juszczak, 2014, s. 47). Eurostat (2019) w swoich ostatnich analizach statystycznych wykorzystuje przedział 20–34 lata, w którym zjawisko NEET jest najbardziej rozpowszechnione, publikując jednocześnie dane dla wąskich kategorii wiekowych: 20–24 lata, 25–29 lat, 30–34 lata. OECD podaje dane dla przedziału wiekowego 15–19 lat oraz 20–24 lata. W analizach brytyjskich wykorzystuje się natomiast różne przedziały wiekowe: 16–24 lata, 18–24 lata, 16–17 lat (Delebarre, 2016, s. 1).

Populacja NEET jest wewnętrznie zróżnicowana. Są wśród niej zarówno osoby, które są nieaktywne na rynku pracy i edukacji z własnego wyboru; są też tacy, którzy z uwagi na swoje dysfunkcje (np. niepełnosprawność) mają problemy z kontynuacją edukacji i/lub ze znalezieniem zatrudnienia. W kategorii NEET mieszczą się również osoby, które w danej chwili są zaangażowane w inne aktywności, np. artystyczne lub związane z wypełnianiem obowiązków rodzinnych (np. młode matki). Są też osoby wykształcone poszukujące zatrudnienia lub szkoleń zgodnie ze swoimi kwalifikacjami i zainteresowaniami oraz tacy, którzy podejmują zachowania społeczne, związane z naruszaniem norm prawnych. Eurofound, jako jedna z nielicznych organizacji analizująca zjawisko NEET, wymienia jej pięć głównych podgrup:

- formalnie bezrobotni (*the conventionally unemployed*) – największa podgrupa, w ramach której można wyróżnić krótko- i długotrwale bezrobotnych;
- niedostępni na rynku pracy (*the unavailable*), która obejmuje młodych opiekunów mających obowiązki rodzinne związane z opieką nad potomstwem oraz młodych chorych lub niepełnosprawnych;
- odłączeni (*the disengaged*) – młodzi zniechęceni, którzy nie szukają pracy lub nie uczą się oraz ci, którzy prowadzą niebezpieczny i społecznie szkodliwy styl życia,
- poszukujący możliwości (*the opportunity-seekers*) – młodzi aktywnie poszukujący pracy lub szkoleń ze względu na swoje umiejętności i kwalifikacje;

- dobrowolni NEET (*the voluntary NEET's*) – młodzi ludzie, którzy podróżują lub są zaangażowani w inne działania, jak: sztuka, muzyka i samokształcenie (*NEET's – Young people not in employment, education or training*, 2012, s. 24; Serafin-Juszczak, 2014, s. 47–48).

Jak wskazano na wstępie, problem osób młodych kwalifikujących się do NEET nie jest marginalny w UE. Duża skala zjawiska wzbudza coraz częściej zainteresowanie polityków i pracowników naukowych. Z uwagi na to, że jest to kategoria wciąż słabo rozpoznana empirycznie i niedostatecznie opisana w literaturze przedmiotu, warto wiedzieć, w jaki sposób jest definiowana? Jakie czynniki determinują przynależność do kategorii NEET? Jakie są konsekwencje społeczne i ekonomiczne pozostawania w gronie NEET? Jakie inicjatywy i działania w kierunku wsparcia i reintegracji osób z grona NEET podejmowane są na poziomie UE (w tym w Polsce)? Artykuł stanowi próbę odpowiedzi na te pytania.

Znajomość problematyki jest także istotna w sytuacji profesjonalistów zawodowo zajmujących się pomocą na rzecz osób młodych wykluczonych z rynku pracy i z systemu edukacji, w tym pracowników socjalnych. Osoby z grona NEET są potencjalnymi beneficjentami pomocy społecznej. Wiedza w zakresie inicjatyw podejmowanych w poszczególnych krajach członkowskich UE i tzw. dobrych praktyk na rzecz kategorii NEET, pozwolą ukierunkować działania pomocowe świadczone przez pracowników socjalnych. Inicjatywy podejmowane przez ośrodki pomocy społecznej w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi, instytucjami rynku pracy, placówkami edukacyjnymi i szkoleniowymi, mogą przyczynić się do inkluzji społeczno-zawodowej tych osób (czyli ich włączenia społecznego) i uniezależnienia od wsparcia socjalnego państwa.

NEET W EUROPIE I W POLSCE – SKALA I CECHY ZJAWISKA

Liczba osób młodych, które nie pracują, nie uczą się i nie odbywają szkoleń jest ściśle związana ze wskaźnikami ekonomicznymi i cyklem koniunkturalnym. Z powodu światowego kryzysu finansowego i gospodarczego, odsetek NEET w Europie wzrósł z 16,5% w roku 2008 do 18,5% w roku 2009. W 2013 r. osiągnął najwyższą wartość 20,1%, a następnie zmniejszył się do 16,5% w 2018 r. (Eurostat, 2019). Stopa bezrobocia wśród tej kategorii wiekowej (mierzona jako liczba bezrobotnych w stosunku do liczby osób aktywnych na rynku pracy) wyniosła 6,0%. Najniższe wskaźniki dla

kategorii NEET odnotowano w Holandii, Luksemburgu i Szwecji (poniżej 10%), najwyższe zaś w Bułgarii, Grecji, Rumunii oraz we Włoszech (powyżej 20%). Oznacza to, że co piąta osoba w wieku 20–34 lata w ostatnich wymienionych krajach pozostawała jednocześnie poza systemem edukacji i poza rynkiem pracy. Stopa bezrobocia młodych osób z tej samej kategorii wiekowej pokrywa się w dużej mierze ze wskaźnikami NEET. Najwyższą odnotowano w takich krajach, jak Włochy, Hiszpania i Grecja (od 11% do 18%). Wskaźnik NEET dla Polski (16,4%) i stopa bezrobocia osób w wieku 20–34 lata (3,9%) były niższe od średniej w UE (zob. tabela 1).

W Polsce aktywny zawodowo jest co trzeci Polak do 25. roku życia. Wynika to z kontynuowania nauki oraz podnoszenia kwalifikacji. Znaczna część młodych ludzi decyduje się na zdobycie wyższego wykształcenia w celu zwiększenia swoich szans na znalezienie odpowiedniej pracy. Na przykład w roku akademickim 2012/2013 w ponad 450 szkołach wyższych kształciło się prawie 1,7 mln osób, podczas gdy w roku akademickim 1990/1991 było to niewiele ponad 400 tys. osób (*Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce*, 2014, s. 4). Dominującą formą zatrudnienia osób młodych w wieku 15–24 lata są umowy czasowe (ok. 65% osób), co plasuje Polskę na drugim miejscu w Europie, tuż za Słowenią (Pańków, 2012, s. 19–20; *Rynek pracy i wykluczenie społeczne*, 2014, s. 26–27). Umowy czasowe nie sprzyjają stabilności zatrudnienia młodzieży, a ich wygaśnięcie skłania do poszukiwania nowej pracy. Taka sytuacja może być przyczyną znalezienia się w gronie NEET.

Wskaźnik NEET wśród kobiet był wyższy niż wśród mężczyzn (20,9% w porównaniu do 12,2%). Jest to związane z na ogół trudniejszą sytuacją kobiet na rynku pracy. Mimo tego, że są często lepiej wykształcone od mężczyzn, to pracodawcy preferują płć męską w roli pracowników. Dodatkowo, kobiety z powodu przerwy związanej z narodzinami potomstwa mogą mieć trudności w powrocie na rynek pracy. Sytuację pogarszają stereotypy płciowe i większa presja społeczna na wypełnianie przez kobiety ról rodzinnych, w przypadku zaś mężczyzn – nacisk na role zawodowe. Według danych Eurostatu (2019), największe różnice między obu płciami odnotowano w Grecji, Polsce, Estonii i Rumunii (od 11% do 16%), na Węgrzech i Słowacji (18,8% oraz 19,4%) oraz w Czechach (21,3%). Dodatkowo, niemalże trzykrotnie większy odsetek kobiet w wieku 20–34 lata z grona NEET w porównaniu do mężczyzn pozostawał nieaktywny na rynku pracy (osoby nie poszukujące zatrudnienia) (15,3% w stosunku do 5,9%).

TABELA 1. Wskaźnik NEET i stopa bezrobocia wśród osób w wieku 20–34 lata w poszczególnych krajach UE w 2018 r.

Kraj	NEET	Stopa bezrobocia
	w %	
EU 28	17,2	6,0
Austria	10,6	3,7
Belgia	15,5	5,4
Bułgaria	20,9	4,6
Chorwacja	18,5	9,3
Cypr	17,4	8,4
Czechy	15,0	2,2
Dania	10,9	3,6
Estonia	13,6	3,2
Finlandia	13,1	4,5
Francja	17,7	8,3
Grecja	26,8	18,0
Hiszpania	19,6	11,9
Holandia ¹	8,4	1,7
Irlandia	14,7	4,6
Litwa	12,7	4,4
Luksemburg	9,9	3,8
Łotwa	15,2	6,8
Malta	10,1	3,2
Niemcy	11,4	3,0
Polska	16,4	3,9
Portugalia	11,9	6,3
Rumunia	20,6	4,5
Słowacja	20,0	6,1
Słowenia	11,1	5,2
Szwecja	8,0	3,0
Węgry	17,0	3,6
Wielka Brytania ²	13,6	3,4
Włochy	28,9	11,1

Źródło: Eurostat 2019.

¹ Od 2020 r. oficjalna nazwa Holandii to Niderlandy.

² Wielka Brytania była wówczas członkiem UE, dlatego jest uwzględniana w analizach.

Najwięcej nieaktywnych na rynku pracy kobiet zamieszkiwało takie kraje, jak: Słowacja, Polska, Malta, Wielka Brytania, Niemcy, Holandia, Estonia, Węgry, Bułgaria, Rumunia i Czechy.

Kolejnym istotnym czynnikiem w analizach NEET jest poziom wykształcenia. Najlepiej na rynku pracy radzą sobie zwykle osoby, które ukończyły studia wyższe. Są one bardziej otwarte na ewentualne zmiany zawodowe związane z przekwalifikowaniem się i/lub zmianą miejsca zamieszkania w celu poszukiwania zatrudnienia. Według danych Eurostatu (2019), wskaźnik NEET w 2018 r. dla osób w wieku 20–34 lata legitymujących się niskim poziomem wykształcenia wyniósł 37,2%, w porównaniu do 14,7% osób o średnim poziomie wykształcenia i 9,5% osób legitymujących się wyższym poziomem wykształcenia. Wskaźniki NEET w państwach członkowskich UE dla osób z niskim poziomem wykształcenia wahały się między 18,2% (Luxemburg) a 48,8% (Irlandia). Wskaźniki powyżej 50% odnotowano w Chorwacji (56,1%), Bułgarii (58,4%) i Słowacji (62,6%). W przypadku średniego poziomu wykształcenia, wskaźniki NEET wahały się od 6,9% (Malta i Holandia) do 25,4% (Włochy); a sześć krajów (Rumunia, Polska, Grecja, Chorwacja, Francja i Włochy) odnotowały wskaźnik na poziomie powyżej 17%. Odsetki NEET dla osób legitymujących się wyższym poziomem wykształcenia wyniosły od 3,5% (Malta) do 26,6% (Grecja). Wypada też nadmienić, że wskaźnik NEET dla osób w wieku 20–34 lata w 2018 r. był wyższy na obszarach wiejskich (18,3%) niż w miastach (15,1%), które stwarzają większe możliwości zatrudnienia i cechują się zróżnicowaną ofertą edukacyjną. Biorąc pod uwagę trudną sytuację młodzieży na rynku pracy, poszczególne kraje członkowskie UE realizują różnego rodzaju inicjatywy, które zostaną opisane w dalszej części tekstu.

DETERMINANTY PRZYNALEŻNOŚCI DO KATEGORII NEET

Przynależność do kategorii NEET jest wynikiem złożonych czynników indywidualnych, rodzinnych oraz makrostrukturalnych. Jeden czynnik zwykle pociąga za sobą inny (np. niskie wykształcenie zwykle związane jest z bezrobociem), w ten sposób powstaje ciąg przyczyn, które powodują wykluczenie jednostki z systemu edukacji i rynku pracy. Istnieje wiele determinant przynależności jednostki do grona NEET, wśród których czynniki rodzinne mają największe znaczenie. Dalej przedstawiono zestawienie dwóch kategorii determinantów.

I. Czynniki indywidualne:

- 1) negatywne postawy młodych ludzi wobec nauki i systemu szkolnictwa, które wyrażają się w wagarowaniu i/lub aspołecznych zachowaniach prowadzących do przedwczesnego zakończenia edukacji;
- 2) trudności w nauce, niskie aspiracje edukacyjne i obniżona samoocena, które sprawiają, że młody człowiek kończy edukację na niższym poziomie kształcenia;
- 3) niski poziom wykształcenia – na podstawie wyników badań *European Values Study* (EVS)¹⁾ z 2008 r. stwierdzono, że osoby legitymujące się niskim poziomem wykształcenia są trzykrotnie częściej narażone na znalezienie się w gronie NEET niż osoby z wyższym wykształceniem i dwa razy częściej niż osoby z wykształceniem średnim;
- 4) choroby przewlekłe, niepełnosprawność często utrudniające edukację i/lub znalezienie zatrudnienia. Rezultaty badań EVS dowiodły, iż osoby określające swój stan zdrowia jako zły lub bardzo zły oraz osoby niepełnosprawne ponad 40% częściej narażone są na ryzyko znalezienia się w gronie NEET w porównaniu do osób zdrowych;
- 5) nastoletnie cięża i samotne rodzicielstwo, które zwykle wiążą się z przedwczesnym zakończeniem edukacji szkolnej;
- 6) działalność przestępcza.

II. Czynniki rodzinne:

- 1) niski status społeczno-ekonomiczny rodziny (rozumiany jako poziom wykształcenia rodziców i ich pozycja zawodowa), brak zainteresowania rodziców procesem edukacji potomstwa, słabe osiągnięcia szkolne dziecka i zamieszkanie w małej miejscowości jako najsilniejsze predyktory sprzyjające znalezieniu się w kategorii NEET. Z badań EVS wynika, że niski poziom wykształcenia rodziców półtora raza częściej sprawia, że dziecko znajdzie się w gronie NEET w porównaniu do dzieci, których rodzice legitymują się

---

¹⁾ *European Values Study* (EVS) to podłużne badania, których przedmiotem zainteresowań są podstawowe wartości ludzkie, idee, przekonania, preferencje, postawy i opinie ludzi na temat: życia, rodziny, pracy, religii, polityki i społeczeństwa. Analizy obejmują próbę 40 000 obywateli pochodzących z 27 krajów UE w wieku 15–29 lat kwalifikujących się do kategorii NEET, przy uwzględnieniu ich cech społeczno-demograficznych oraz specyfiki kraju pochodzenia.

średnim poziomem wykształcenia i dwa razy częściej niż dzieci, których rodzice legitymują się wyższym wykształceniem. Osoby żyjące z dala od centrów miejskich i w małych miastach są do półtora raza częściej narażone na ryzyko znalezienia się w gronie NEET w porównaniu do osób mieszkających w średnich i dużych miastach;

- 2) niskie kwalifikacje zawodowe rodziców, bezrobocie jednego lub obojga rodziców, które – jak wynika z badań EVS – zwiększa prawdopodobieństwo znalezienia się w gronie NEET o 17%;
- 3) niskie dochody gospodarstwa domowego utrudniające zaspokojenie istotnych potrzeb potomstwa (w tym edukacyjnych);
- 4) wielodzietność, przeludnienie i skromne warunki mieszkaniowe lub zamieszkiwanie rodziny w wynajętych lokalach,
- 5) rozwód rodziców – rezultaty badań EVS wskazują, że młodzi ludzie, których rodzice rozwiedli się, są o 30% częściej narażeni na znalezienie się w gronie NEET;
- 6) przynależność rodziny do mniejszości etnicznej i związany z tym utrudniony dostęp do niektórych instytucji (edukacji, rynku pracy, służby zdrowia itp.). Wyniki badań EVS wskazują, że młodzi imigranci aż o 70% częściej narażeni są na znalezienie się w grupie NEET w porównaniu do innych młodych ludzi;
- 7) zamieszkiwanie rodziny na obszarze cechującym się wysoką stopą bezrobocia. Bezrobocie traktowane jest jako czynnik makrostrukturalny (*NEET's – Young people not in employment, education or training* 2012, s. 53–64).

W Polsce, nieliczne badania empiryczne na temat populacji NEET zrealizowano w woj. mazowieckim w latach 2013–2014 na próbie 700 osób w wieku od 18 do 29 lat, które w okresie ostatnich 12 miesięcy nie pracowały, nie uczyły się i nie szkoliły łącznie przez okres 6 miesięcy²⁾. Celem badań było rozpoznanie regionalnych i lokalnych determinant

---

²⁾ Badania przeprowadził zespół ekspertów i konsultantów Bluehill Sp. z o.o. oraz Quality Watch Sp. z o.o. na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie. W trakcie realizacji badań korzystano z trzech technik badawczych: analizy danych zastanych, wywiadów kwestionariuszowych wspomaganych komputerowo (CAPI), indywidualizowanych wywiadów pogłębionych (IDI). Łącznie przeprowadzono 700 wywiadów CAPI i 132 wywiady IDI z osobami z grona NEET oraz 12 wywiadów z pracownikami instytucji rynku pracy.

oraz uwarunkowań pozostawania poza rynkiem pracy, a także systemem kształcenia i szkolenia. Mając na uwadze osobiste przyczyny pozostawania w gronie NEET, co trzeci respondent (31%) twierdził, że brakuje mu wystarczającego wykształcenia i kompetencji do wykonywania pracy, a jedynie połowa z badanych (53%) zamierzała podjąć edukację lub proces szkolenia. Dla 45% badanych nie było satysfakcjonujących finansowo ofert pracy. Spośród przyczyn społecznych pozostawania poza rynkiem pracy i systemem edukacji, respondenci wskazywali przede wszystkim brak motywacji do zmiany swej sytuacji życiowej i przebywanie na utrzymaniu rodziców (61%). Jako przyczyny instytucjonalne pozostawania w gronie NEET, badani wskazywali m.in. ograniczony wybór i niedopasowanie do ich oczekiwań proponowanych ofert pracy. Równie istotne okazały się przyczyny gospodarczo-ekonomiczne sprzyjające kwalifikacji do kategorii NEET. Większość badanych (60%) wskazywała brak pracy w okolicy jako główną przyczynę wykluczenia z rynku pracy, zaś niemalże połowa (49%) badanych wskazywała również na brak w okolicy dużych pracodawców, a co się z tym wiąże – brak popytu na pracę (*Wsparcie młodych osób...*, 2015, s. 165–171).

KONSEKWENCJE POZOSTAWANIA W GRONIE NEET

Pozostawanie młodych ludzi w gronie NEET niesie ze sobą niepożądane skutki, zarówno dla jednostki, jak i państwa oraz całego społeczeństwa. Można ogólnie podzielić je na społeczne, związane z niewykorzystanym potencjałem ludzkim (umiejętności i kwalifikacji osób) oraz ekonomiczne, związane z niewykorzystaną siłą roboczą. Bezrobocie, zwłaszcza długotrwałe, oznacza zwykle drenaż finansów publicznych państwa, które musi ponosić koszty świadczeń dla osób nieaktywnych na rynku pracy (w postaci zasiłków dla bezrobotnych i składek na ubezpieczenie zdrowotne) oraz zasiłków z tytułu pomocy społecznej. Dodatkowo, państwo w ramach instytucji rynku pracy realizuje różnego rodzaju programy przeciwdziałania bezrobociu (w tym skierowane do młodych) ponosząc koszty aktywizacji osób niepracujących. Bezrobotni nie płacąc podatków bezpośrednich (z wynagrodzeń) i pośrednich (w ramach zakupu towarów i usług), nie przyczyniają się do powiększania dochodów budżetowych państwa. Wykształcenie młodych ludzi jest dla danego kraju i społeczeństwa kosztowne, a jeżeli młodzi ludzie nie pracują, wówczas zainwestowane w ich edukację

środki finansowe nie zwracają się (Serafin-Juszczak, 2014, s. 54). Brak ofert pracy odpowiadających kwalifikacjom, umiejętnościom i wymaganiom ludzi młodych (zwłaszcza wykształconych), coraz częściej skłania ich do emigracji i poszukiwania zatrudnienia za granicą. Wiąże się to z odpływem siły roboczej z kraju, nierzadko osłabieniem więzi rodzinnych, a nawet rozbiem rodzin.

Populacja NEET generuje olbrzymie koszty na poziomie całej UE i w poszczególnych państwach Wspólnoty. W 2011 r. podjęto próbę oszacowania rocznych kosztów populacji NEET uwzględniając tzw. koszty zasobowe, czyli utracone zyski zdefiniowane jako różnica generowana przez kategorię NEET, a zyski wypracowane przez osoby zatrudnione oraz koszty finansów publicznych zdefiniowane jako różnica między łączną kwotą świadczeń otrzymanych z różnych tytułów przez osoby z grona NEET, a kwotą świadczeń wypłaconych osobom pracującym. Oszacowano, że średni koszt NEET dla całej UE w 2011 r. stanowił 1,21% jej PKB (to straty sięgające ponad 150 mld euro). Najwyższy koszt odnotowano w Bułgarii i Grecji – ponad 3% PKB tych państw, najniższy zaś w Luksemburgu, Szwecji, Niemczech i Danii – 0,23%–0,6% PKB. W przypadku Polski koszt ten był relatywnie wysoki i wyniósł 2,04% PKB (*Młodzi ludzie i młodzież bierna społecznie...*, 2012, cyt. za: Serafin-Juszczak, 2014, s. 55).

Znalezienie się w gronie NEET wiąże się również z indywidualnymi, negatywnymi konsekwencjami. Jeżeli młoda osoba z różnych powodów przerwała edukację i zakończyła ją na niższym poziomie, to istnieje większe prawdopodobieństwo, iż w przyszłości legitymować się będzie niskim statusem społeczno-ekonomicznym. Wykonywanie niskopłatnej pracy bądź brak zatrudnienia wiąże się na ogół z niższym standardem życia i niewystarczającymi środkami finansowymi na utrzymanie siebie i swojej rodziny. Osoby będące w takiej sytuacji mogą popadać w ubóstwo, stając się klientami pomocy społecznej. Wypada dodać, że bezrobocie oznacza też marnotrawstwo umiejętności i kwalifikacji ludzkich. Jest szczególnie dotkliwe w przypadku młodych osób wchodzących dopiero na rynek pracy, którzy muszą zdobywać doświadczenie zawodowe wymagane przez pracodawców. Im dłużej jednostka pozostaje bez pracy, tym trudniej później jest jej znaleźć zatrudnienie z powodu dezaktualizacji nabytych kwalifikacji i utraty kontaktów oraz znajomości na rynku pracy. Wykluczenie z rynku pracy uniemożliwia usamodzielnienie się młodego człowieka i opóźnia moment założenia własnej rodziny.

Badacze zwracają uwagę na wiele konsekwencji psychospołecznych pozostawania wykluczonym z rynku pracy i z systemu edukacji, jak: izolację społeczną, trudności w nawiązywaniu nowych kontaktów, stres, frustrację, depresję i inne dolegliwości zdrowotne, zwiększone ryzyko zachowań aspołecznych związanych z łamaniem prawa, rozwody, uzależnienia od substancji psychoaktywnych (Godfrey i in., 2002, s. 5–12). Niektórzy młodzi ludzie, wobec trudności ze znalezieniem satysfakcjonującej pracy, czują się mało zmotywowani do jej poszukiwań. Inne osoby z kolei cechuje brak nadziei i dlatego nie podejmują żadnych wyzwań w obliczu problemów (Szczęśniak, Rondón, 2011, s. 246–247). Ponadto, pozostawanie w gronie NEET może wiązać się z brakiem obywatelskiej partycypacji, zakłóceniem więzi interpersonalnych, podważeniem zaufania do instytucji publicznych, a nawet zwiększonym ryzykiem ekstremistycznych zachowań politycznych (*Social inclusion of young people* 2015, s. 18). W odniesieniu do opisanych konsekwencji pozostawania w gronie NEET, konieczne staje się zatem podejmowanie nowatorskich działań na poziomie UE celem ograniczenia skali zjawiska i zniwelowania jego negatywnych skutków.

INICJATYWY I DZIAŁANIA PODEJMOWANE NA RZECZ KATEGORII NEET NA POZIOMIE UE

Polityka unijna na rzecz młodzieży kładzie szczególny nacisk na inkluzję społeczną ludzi młodych, zwiększenie ich uczestnictwa w życiu demokratycznym oraz obywatelskim, a także łatwiejsze wchodzenie w dorosłość z uwzględnieniem integracji w środowisku pracy. Cele te osiągnąć są dzięki specjalnym inicjatywom (Komitet Kontaktowy..., 2018, s. 17), które zostaną opisane w dalszej części tekstu. Zjawisko NEET znalazło się w centrum zainteresowań polityki młodzieżowej po raz pierwszy w 2010 r. za sprawą flagowej inicjatywy określonej w strategii *Europa 2020 – Youth on the move* (Mobilna młodzież). Celami inicjatywy są: ograniczenie niepokojąco wysokiej stopy bezrobocia wśród młodych, osiągnięcie 75% wskaźnika zatrudnienia ludności w wieku produkcyjnym (20–64 lata) oraz zmniejszenie odsetka młodych przedwcześnie opuszczających szkołę o 10%. W ramach tej inicjatywy podejmowane są kompleksowe działania skoncentrowane na:

- rozszerzeniu możliwości kształcenia ludzi młodych poprzez rozwój systemu kształcenia ustawicznego, promocji wysokiej jakości staży zawodowych;

- zwiększeniu o co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30–34 lat uczestniczących w szkolnictwie na poziomie wyższym lub równoważnym, promowanie mobilności studentów i naukowców, wspieranie współpracy zagranicznej wyższych uczelni;
- wspieraniu finansowym mobilności edukacyjnej młodzieży w ramach różnych programów i inicjatyw UE (np. program Erasmus);
- pilnej poprawie sytuacji młodych ludzi na rynku pracy – priorytetem na poziomie UE i państw członkowskich jest zmniejszenie stopy bezrobocia wśród młodzieży poprzez różne ułatwienia na poziomie przejścia z systemu edukacji na rynek pracy (*Youth on the Move...*, 2010, s. 3–5).

Celem innej inicjatywy Komisji Europejskiej – *Youth Guarantee* (Gwarancja dla młodzieży), zatwierdzonej przez Radę UE dnia 23 kwietnia 2013 r., jest ograniczenie skali ludzi młodych kwalifikujących się do grona NEET. Państwa członkowskie UE zostały zobowiązane do zapewnienia w ciągu czterech miesięcy młodym ludziom do 25. roku życia, którzy zakończyli kształcenie formalne lub stracili zatrudnienie, dobrej jakości pracy dostosowanej do ich wykształcenia, umiejętności i doświadczenia albo umożliwienie zdobycia wykształcenia, umiejętności i doświadczenia niezbędnego do znalezienia pracy w przyszłości (*EU Youth Guarantee*, 2015, s. 1). Uzupełnieniem dla realizacji *Gwarancji dla młodzieży* jest *Youth Employment Initiative* (Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych), wdrożona przez Radę Europejską w 2013 roku. Skierowana jest do tych regionów Europy, w których stopa bezrobocia wśród młodzieży w wieku 15–24 lata przekraczała 25% w 2012 roku. W ramach inicjatywy podejmowane są takie działania, jak: dofinansowanie zatrudnienia i wsparcie osób rozpoczynających działalność gospodarczą, praktyki zawodowe, staże, przyuczanie do zawodu, dalsze kształcenie i szkolenie zawodowe (*Gwarancja dla młodzieży*, 2015; Subocz, 2017, s. 12).

Działania podjęte dotychczas w krajach członkowskich UE w ramach *Gwarancji dla młodzieży* obejmują m.in.: zmiany legislacyjne w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego (Słowacja, Francja, Dania, Portugalia, Hiszpania), wprowadzenie ulg podatkowych dla pracodawców zatrudniających młode osoby (Holandia), zwolnienia dla pracodawców od składek na ubezpieczenie społeczne dla młodych pracowników (Polska). Powoływane są także nowe służby publiczne lub ośrodki zajmujące się świadczeniem usług dla młodzieży z grona NEET (Belgia, Rumunia),

powstają centra zawodowe (Portugalia), realizowane są nowe kursy zawodowe (Portugalia i Hiszpania), uruchamiane są portale internetowe ułatwiające młodym ludziom znalezienie pracy (Włochy). Ciekawym pomysłem jest kształcenie dwutorowe, łączące edukację formalną i szkolenia zawodowe u przedsiębiorców, umożliwiające zdobycie konkretnych umiejętności i kwalifikacji cenionych na rynku pracy (Hiszpania). Wypada zauważyć, że podjęte działania w przypadku niektórych państw już przyniosły wymierne rezultaty w postaci zmniejszenia się liczby osób młodych poszukujących zatrudnienia (Belgia) oraz powstania wielu nowych miejsc pracy dla osób do 29. roku życia (Słowacja). Dane Eurostatu (2019) pokazują, że każdego roku (od 2014) ponad 3,5 mln młodych ludzi korzystających z *Gwarancji dla młodzieży* przyjęło ofertę zatrudnienia, kontynuacji edukacji lub stażu. W ciągu pięciu lat od uruchomienia *Gwarancji dla młodzieży* w UE jest 2,3 mln mniej młodych bezrobotnych i 1,8 mln mniej osób z grona NEET. Dzięki podjętym działaniom wskaźnik osób w wieku 15–24 lat z grupy NEET zmniejszył się z 13,2% w 2012 r. do 10,3% w 2018 roku.

Plan realizacji *Gwarancji dla młodzieży* w Polsce zakłada, że w latach 2014–2021 osoby młode kwalifikujące się do grona NEET niezarejestrowane w urzędach pracy, zostaną objęte pomocą Ochotniczych Hufców Pracy (OHP). Średnio rocznie pomoc tę otrzyma około 70 tys. osób. Osoby zarejestrowane jako bezrobotne będą natomiast aktywizowane przez urzędy pracy oraz agencje zatrudnienia (w ramach: staży, przygotowania zawodowego dorosłych, szkoleń, prac subsydiowanych). Absolwentom wyższych uczelni proponowane będą pożyczki na podjęcie własnej działalności gospodarczej.

Ograniczenie problemu bezrobocia wśród młodzieży od lat stanowi jeden z głównych priorytetów polityki rynku pracy w Polsce. Nowelizacją *Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* z 2014 r. wprowadzono obowiązek objęcia osób w wieku do 25. roku życia wsparciem w ciągu czterech miesięcy (a nie jak było do tej pory sześciu miesięcy) od dnia rejestracji w urzędzie pracy. Nowe przepisy wpisują się w ustalenia inicjatywy *Gwarancji dla młodzieży*. Nowością w znowelizowanej ustawie jest profilowanie pomocy dla osób bezrobotnych w zależności od rodzaju potrzeb. Ponadto ustawa przewiduje szereg ułatwień dla pracodawców i przedsiębiorców w zatrudnianiu młodych bezrobotnych, w tym: finansowanie kształcenia ustawicznego, granty na telepracę rodzica powraca-

jącego na rynek pracy, refundację składek na ubezpieczenie społeczne za zatrudnioną osobę do 30. roku życia podejmującą pracę po raz pierwszy, pożyczki na utworzenie stanowiska pracy lub na podjęcie własnej działalności gospodarczej, świadczenia aktywizacyjne za zatrudnienie bezrobotnego rodzica, premia po 6 miesiącach zatrudnienia bezrobotnego po stażu. Bezrobotni do 30. roku życia mogą otrzymać nowe formy pomocy w postaci bonów: stażowych, szkoleniowych, zatrudnieniowych i zasiedleniowych (*Plan realizacji „Gwarancji dla młodzieży”*, 2014, s. 8–10; *Wsparcie młodych osób...*, 2015, s. 38; *Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r.*; Subocz, 2017, s. 16–17). Dane statystyczne Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (2018) dowodzą, że w latach 2014–2017 zaktywizowano 81,8 tys. młodych ludzi do 30. roku życia, a w okresie siedmiu miesięcy 2018 r. kolejne 9,2 tys. osób, co łącznie stanowi 91 tys. młodych bezrobotnych, którym udzielono wsparcia w postaci wymienionych tu bonów.

Dodatkowo, w 2012 r. ówczesne Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej zainicjowało nowy program – *Młodzi na rynku pracy*, którego celem strategicznym jest wypracowanie mechanizmów wsparcia ludzi młodych (w tym absolwentów) na rynku pracy. Działania podjęte w ramach programu zakładają: przetestowanie nowych modeli obsługi młodych bezrobotnych oraz nowych instrumentów aktywizacji zawodowej, pomoc w zdobywaniu kwalifikacji zawodowych i podjęciu zatrudnienia, rozwijanie współpracy różnych partnerów na rzecz promowania poradnictwa zawodowego i planowania kariery zawodowej, aktywizację akademickich biur karier i rozwijanie ich współpracy z instytucjami rynku pracy, zwiększenie dostępu do informacji o możliwościach podejmowania pracy w sektorze publicznym oraz o możliwościach odbywania praktyk zawodowych (*Program „Młodzi na rynku pracy”...*, 2012, s. 37; Subocz, 2017, s. 16–17).

Z przedstawionych wcześniej danych wynika, że działania podejmowane w ramach inicjatyw unijnych przyniosły na poziomie UE pozytywne rezultaty w postaci zmniejszenia skali bezrobocia wśród osób młodych i ograniczenia zjawiska NEET. W odpowiedzi na zalecenia Komisji Europejskiej, rządy poszczególnych krajów członkowskich obligatoryjnie wdrożyły działania mające na celu powrót osób z grona NEET do systemu edukacji bądź wprowadzenie/przywrócenie ich na rynek pracy. Działania te przynoszą pozytywne efekty i wypada mieć nadzieję, że będą one długotrwałe.

ZAKOŃCZENIE

Według danych GUS (2019), głównymi adresatami środowiskowej pomocy społecznej są m.in. osoby bezrobotne i bierne zawodowo, zwykle z powodu utraty nadziei na znalezienie pracy. W najgorszej sytuacji znajdują się nieaktywne zawodowo osoby w wieku 25–34 lata i 35–44 lata, stanowiące odpowiednio: 21,7% oraz 25,3% beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Brak aktywności zawodowej to jedna z głównych przyczyn udzielania świadczeń z tytułu pomocy społecznej w Polsce. Istnieje zatem duże prawdopodobieństwo, że osoby z kategorii NEET, którą stanowią młodzi ludzie nieuczący się, nieszkolący się i niepracujący, mogą w przyszłości zasilić szeregi podopiecznych pomocy społecznej, a świadczenia na ich rzecz będą obciążały budżet państwa. Ponadto, jak wskazano w tekście, wykluczenie z rynku pracy i z systemu edukacji niesie ze sobą inne negatywne konsekwencje związane z niewykorzystanym potencjałem ludzkim, brakiem możliwości samorealizacji i zarobkowania, konsekwencjami zdrowotnymi, zachowaniami aspołecznymi itd. Istnienie zjawiska NEET oznacza również duże straty, zarówno dla całej UE, jak i dla poszczególnych państw członkowskich w postaci niższego PKB.

Młodzi znajdują się w kręgu zainteresowań polityki społecznej, gdyż są członkami konkretnych gospodarstw domowych, do których kierowane są różne instrumenty w zakresie polityki prorodzinnej. Jako szczególnie wrażliwa grupa społeczna, powinna jednak stać się podmiotem osobnych działań pomocowych. Dotyczy to zwłaszcza osób, które pochodzą z rodzin o niskim statusie społeczno-ekonomicznym korzystających z pomocy społecznej. Przypomnijmy, że to właśnie czynniki rodzinne są głównymi determinantami znalezienia się jednostki w gronie NEET. Istotne jest, aby młodzi ludzie z ubogich gospodarstw domowych nie powielili schematu życia swoich rodziców. Jak wynika bowiem z badań socjologicznych, życie w biedzie sprzyja jej międzygeneracyjnej transmisji (Warzywoda-Kruszyńska, 2009, s. 14–15).

Pod nadzorem Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej na terenie Polski funkcjonują OHP, które wspierają młodych ludzi zagrożonych wykluczeniem społecznym w procesie kształcenia i zdobycia zawodu, umożliwiając w ten sposób wejście na rynek pracy i integrację społeczno-zawodową. Zapewnienie pełnego uczestnictwa młodzieży w życiu społecznym ma kluczowe znaczenie dla przyszłości całej Europy, gdyż to młodzi

będą stanowić o jej kształcie. Brak pilnego i adekwatnego wsparcia może przyczynić się do trwałej ekskluzji społecznej ludzi młodych.

BIBLIOGRAFIA

- Krause, E. (2016). Zjawisko NEET, czyli o młodzieży trzy razy nic. *Problemy Profesjologii*, 2, 67–81.
- Pańków, M. (2012). *Młodzi na rynku pracy. Raport z badania*. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych.
- Serafin-Juszczak, B. (2014). NEET – nowa kategoria młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. *Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Sociologica*, 49, 45–55.
- Subocz, E. (2017). Polityka społeczna Unii Europejskiej wobec młodzieży wykluczonej z systemu edukacji i rynku pracy. *Edukacja Ustawiczna Dorosłych*, 4, 9–18.
- Szcześniak, M., Rondón, G. (2011). Pokolenie „ani-ani”: o młodzieży, która się nie uczy, nie pracuje i nie dba o samokształcenie. *Psychologia Społeczna*, 18, 241–247.
- Warzywoda-Kruszyńska, W. (2009). Bieda dzieci w środowisku wielkomiejskim (na przykładzie Łodzi). *Polityka Społeczna*, 9, 13–17.

Raporty statystyczne, dokumenty rządowe i samorządowe

- Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2018 roku* (2019). Warszawa–Kra-ków: GUS, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-pomoc-spoleczna/beneficjenci-srodowiskowej-pomocy-spolecznej-w-2018-roku,15,6.html>, dostęp: 23.04.2020.
- Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce*. (2014). Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju.
- Program „Młodzi na rynku pracy”. Działania na rzecz zmniejszenia bezrobocia młodzieży*. (2012). Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.
- Rynek pracy i wykluczenie społeczne w kontekście percepcji Polaków. Diagnoza społeczna 2013. Raport tematyczny*. (2014). I. Kotowska (red.), Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich.
- Statystyki – Program Gwarancje dla młodzieży* (2018). Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, <https://gdm.praca.gov.pl/o-programie/statystyki>, dostęp: 18.02.2020.
- Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 r.* (Dz.U. 2004 nr 99, poz. 1001).
- Wsparcie młodych osób na mazowieckim rynku pracy*. (2015). Warszawa: Wojewódzki Urząd Pracy.

Opracowania unijne i krajów członkowskich UE

- Bridging the gap: New opportunities for 16–18 year-olds not in education, employment or training*. (1999). London: Stationery Office, Social Exclusion Unit.

- Children of the Recession. The impact of the economic crisis on child well being in rich countries.* (2014). Florence: UNICEF Office of Research, Innocenti Report Card 12.
- Delebarre, J. (2016). *NEET: Young People Not in Education, Employment or Training* Briefing Paper, No 06705, House of Commons Library.
- EU Youth Guarantee: Questions and Answers.* (2015). Bruksela, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079>, dostęp: 22.10.2019.
- Eurostat. (2019). *Statistics on young people neither in employment nor in education or training*, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training, dostęp: 06.02.2020.
- Eurostat. (2019). *The Youth Guarantee*, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=en>, dostęp: 06.02.2020.
- Exploring the diversity of NEET's.* (2016). Luxembourg: Eurofound, Publications Office of the European Union.
- Godfrey, Ch., Hutton, S., Bradshaw, J., Coles, B., Craig, G., Johnson, J. (2002). *Estimating the Cost of Being "Not in Education, Employment or Training" at Age 16–18, Research Report 346*, York: Department for Education and Skills, <http://www.york.ac.uk/inst/spru/pubs/pdf/DfesRR346.pdf>, dostęp: 07.09.2019.
- Gwarancja dla młodzieży: pytania i odpowiedzi.* (2015). Bruksela, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-4102_pl.htm, dostęp: 10.09.2019.
- Komitet Kontaktowy Najwyższych Organów Kontroli Unii Europejskiej. Bezrobocie młodzieży i integracja ludzi młodych na rynku pracy. Sprawozdania z kontroli opublikowane w latach 2013–2017.* (2018). Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej. <https://www.nik.gov.pl/plik/id,17231,vp,.pdf>, dostęp: 2.08.2019.
- Młodzi ludzie i młodzież bierna społecznie (tzw. Grupa NEET) w Europie: podstawowe ustalenia. Podsumowanie.* (2012). Dublin: Eurofound.
- NEET's – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe.* (2012). Luxembourg: Eurofound, Publications Office of the European Union.
- Social inclusion of young people.* (2015). Luxembourg: Eurofound, Publications Office of the European Union.
- Youth on the Move – An initiative to unleash the potential of young people to achieve smart, sustainable and inclusive growth in the European Union.* (2010). Luxembourg: Publications Office of the European Union, http://europa.eu/youthonthemove/docs/communication/youth-on-the-move_EN.pdf, dostęp: 9.09.2019.

YOUNG PEOPLE NOT IN EMPLOYMENT, EDUCATION OR TRAINING – SELECTED ASPECTS OF THE PHENOMENON FROM THE EUROPEAN AND POLISH PERSPECTIVES

ABSTRACT

The generation “NEET” (young people not in employment, education or training) is becoming a serious social problem in the European Union due to the large scale of the phenomenon. For this reason, it arouses interest among politicians, academics and professionals involved in helping people excluded from the labour market and education system, including social workers. The NEET category, which is characterized in the article, are potential beneficiaries of social assistance. Attention will be focused on the scale of the phenomenon in Europe, the socio-economic determinants of belonging to the NEET group, the effects of remaining outside the education system and the labour market, as well as initiatives taken both at the EU level and in the Member States for socio-professional reintegration of people from the NEET group. Knowledge of the issue will allow directing assistance activities provided by social workers to people from the NEET group.

KEYWORDS: NEET, young people not in employment, education or training, unemployment